

Figyelem már...

... egy ideje Könczey Elemért, egészen úgy viselkedik, mint egy író. El akarja venni más ember kenyerét. Mondanám, ha nem jöttem volna rá, hogy én meg tollforgatóként képekre vadászok. Ráadásul magam is azokra a képekre gyúrok, amelyeket Könczey karikatúráin olyan találóan talál meg az ember – mondanám, ha nem ismétlődne ez a sok találás, ehelyett azt mondom: olyan és akkora tömörítéssel talál meg a kedves közönség, hogy azt egy író is megirigyelné. Erről van szó tehát, a tömörségről. Arról a vágyról, arról a célról, amit rendkívül nehéz megvalósítani, amit egy művész rendkívül nehezen valósíthat meg.

Még akkor is, ha a karikatúra egy olyan műfaj, ami megköveteli a tömörséget. Tömören, de velősen szólni azt jelenti, rendkívül kevéssel nagyon sokat mutatni meg. Ezt látom én megvalósulni Könczey Elemér karikatúráiban. És nem *in*. Történeteket látok, amelyeknek nyilvánvalóan létezik előzménye, minden kétséget kizáróan van közepe, és hát valószínűleg vége is.

A velősen szólás kiiktat egy csomó beszédet, és erre mai világunkban nagyon nagy szükség van, hiszen mindenki szünet nélkül beszél. És persze semmit sem mond. Figyeljük meg, mennyire kínosnak tűnik mégis, amikor valaki hallgat. Nem vagyunk hozzászokva, azért kínos, máskülönben többet mond el mindenkinél egy hallgató ember.

Ezenkívül, ami minden író álma, igazi karakterek vannak ezekben a rajzokban. Olyanok, akikből bármikor regényhősök lehetnének. Olyanok, akik erősen felnagyított tulajdonságaik jussán beillenének mondjuk Balzac regényeibe. Emberi színjáték. De csak akkor, ha Balzac itt és most élne.

Ugyanis Könczey karikatúrái erőteljesen kelet-európai látteletét nyújtják egy olyan kórnak, amely általában a rednszerváltás utáni, kissé balkanizált, de örökösen nyugat felé tekintő társadalmak kapnak el. Gyógyíthatatlan betegség ez, és amilyen gyógyíthatatlan, pont olyan végnélküli. Szerencsétlenekre rájuk szakadt a szabadság, és nem tudnak mit kezdeni vele. Legalábbis ezt érzem, ha ezeket a karikatúrákat nézem. Közhelyeket is látok, amikkel naponta szembesülök, szembesülünk. Egyszerre nagy és lapos igazságokat, amik folyton kísértenek, de mégis az újdonság erejével hatnak ezeken a rajzokon, ugyanis Könczey kifordítva mutatja meg nekünk. A sematikustól eltérően. És ettől egyszeriben mást is jelenthetnek, visszanyerik azt az első jelentésüket, amikor talán még nem közhelyként működtek.

Szatíra plusz líra, egyenlő groteszk. Lám, ezt is egy író mondta, Örkény Istvánnak hívják, lám, ez is lassan mekkora közhely lesz, ha túl sokat idézzük. De most helye van: Könczey karikatúráiban ugyanis gyakran fölfedezhetjük a lírait, és vele együtt a satírákat. Egy önmagát öntözővé fejlesztő növény, az öngyilkosságot elkövető marionett, az éjszakai nagyvárosban a tetőkön szívcsalít használó horgász, és sorolhatnám. Hát ezekről beszéltem, ezekről az egyetlen képekbe zárt milliónyi sorsokról, ezekről a tömör gyöngyszemekről, ami mellé fölösleges a дума, mint amilyen itt az enyém is.

Örkényről különben készült egy remek karikatúra: ül az egypercesek atyja egy papír előtt, kezében stopperóra, hatvan másodperce van – mire is? Az íráshoz is, a rajzoláshoz is csönd kell. De nem néma csönd, hanem a tartalmas csöndnek egyik kellemes alfaja, a nyerítő röhögés. Javasolom, maradjunk csöndben együtt Könczey Elemér kiállításán!

Szabó Róbert Csaba

Marosvásárhely, 2010. március 4.